

PERUSOPETUKSEN OPETUSSUUNNITELMAN MUUTOS / LUKU 5.4 OPPILASHUOLTO JA TURVALLISUUDEN EDISTÄMINEN**LUKU 5.4 Oppilashuolto**

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa käytetään oppilas- ja opiskelijahuoltolain käsitteistön sijasta perusopetuksen opiskeluhuollosta nimitystä oppilashuolto, opiskelijasta käsitettä oppilas ja oppilaitoksesta nimitystä koulu. Koulutuksen järjestäjään viitataan käsitteellä opetuksen järjestäjä¹.

Lasten ja nuorten kehitysympäristön ja koulun toimintaympäristön muuttuessa oppilashuollosta on tullut yhä tärkeämpi osa koulun perustoimintaa. Oppilashuolto liittyy läheisesti koulun kasvatus- ja opetustehtävään. Oppilashuoltotyössä otetaan huomioon lapsen edun ensisijaisuus².

Oppilaalla on oikeus saada maksutta sellainen oppilashuolto, jota opetukseen osallistuminen edellyttää³. Oppilashuollolla tarkoitetaan oppilaan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa kouluyhteisössä. Oppilashuoltoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä ja koko kouluyhteisöä tukevana yhteisöllisenä oppilashuoltona. Tämän lisäksi oppilailla on lakisääteinen oikeus yksilökohtaiseen oppilashuoltoon.⁴ Monialainen yhteistyö on oppilashuollossa keskeistä. Oppilashuoltotyötä ohjaavat luottamuksellisuus, kunniottava suhtautuminen oppilaaseen ja huoltajaan sekä heidän osallisuutensa tukeminen.

Perusopetuksen oppilashuollosta ja siihen liittyvistä suunnitelmista säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa. Tässä luvussa määrätään oppilashuollon keskeisistä periaatteista, opetustoimeen kuuluvan oppilashuollon tavoitteista sekä paikallisen opetussuunnitelman ja koulukohtaisen oppilashuoltosuunnitelman laatimisesta. Opetuksen toteuttamiseen kuuluvasta oppimisen ja koulunkäynnin tuesta määrätään perusteiden luvussa 7⁵.

Saarijärven seudun kunnat (Kannonkoski, Karstula, Kivijärvi, Kyyjärvi ja Saarijärvi) ovat olleet mukana valtakunnallisessa oppilas- ja opiskelijahuollon kehittämishankkeessa muokkaamassa seutukunnallisesti yhtenäisiä käytäntöjä oppilashuoltoon. Yhteistyön pohjalta on tehty Oppilashuollon käsikirja (<http://www.peda.net/veraja/ophs>) eli Oppilaan hyvinvointi Saarijärven seudulla -sivusto. Oppilashuolto koostuu hyvin monista eri osatekijöistä, jotka kaikki osaltaan vaikuttavat oppilaan hyvinvointiin ja koulutyön onnistumiseen. Sivustolla on tietoa oppilashuollon kentästä esiopetuksesta lukioon saakka ja se on tarkoitettu oppilaiden huoltajille ja opettajille sekä eri toimijoille ja koulujen yhteistyökumppaneille. Sivustoa päivitetään muuttuvien käytänteiden mukaisesti.

Tämä oppilashuollon suunnitelma on osa seudullisen perusturvaliikelaitos Saarikan valmistelemaa lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa Saarikan alueella 2013–2016. Suunnitelma sisältää tietoa kuntien ja Saarikan palveluista perheille. Saarikan lastensuojelu ja alueen koulutoimet ovat tehneet kumppanuus- eli yhteistyösopimuksen, jossa sovitaan koulun ja lastensuojelun yhteisistä toimintatavoista.

¹ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 1 § 3 mom.

² YK:n Yleissopimus lapsen oikeuksista 1989

³ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 9 § 4 mom.

⁴ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 3 § 1 ja 2 mom.

⁵ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 6 §

5.4.1 Monialainen oppilashuollon yhteistyö

Oppilashuolto järjestetään monialaisessa yhteistyössä opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen kanssa siten, että siitä muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus⁶. Oppilashuoltoa toteutetaan yhteistyössä oppilaan ja hänen huoltajansa kanssa ottaen huomioon oppilaan ikä ja edellytykset. Tarvittaessa yhteistyötä tehdään myös muiden toimijoiden kanssa.⁷ Koulu yhteisön tai oppilaiden hyvinvoinnissa havaittuihin huolenaiheisiin etsitään ratkaisuja yhdessä oppilaiden ja huoltajien kanssa.

Koulussa oppilashuolto on kaikkien koulu yhteisössä työskentelevien ja oppilashuoltopalveluista vastaavien työntekijöiden tehtävä. Ensisijainen vastuu koulu yhteisön hyvinvoinnista on koulun henkilökunnalla.⁸ Oppilashuollon palveluja ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä kouluterveydenhuollon palvelut⁹. Näiden asiantuntijoiden tehtävät liittyvät niin yksilöön, yhteisöön kuin yhteistyöhön. Palveluja tarjotaan oppilaille ja huoltajille siten, että ne ovat helposti saatavilla¹⁰. Palvelut järjestetään lain edellyttämässä määräjassa¹¹.

Oppilaille ja heidän huoltajilleen annetaan tieto käytettävissä olevasta oppilashuollosta ja heitä ohjataan hakemaan tarvitsemiaan oppilashuollon palveluja¹². Oppilaan ja huoltajan osallisuus oppilashuollossa, suunnitelmallinen yhteistyö ja oppilashuollosta tiedottaminen lisää oppilashuollon tuntemusta ja edesauttaa palveluihin hakeutumista. Eri ammattiryhmiin kuuluvien työntekijöiden keskinäinen konsultaatio on tärkeä työmenetelmä oppilashuollossa.

Oppilashuollon tavoitteet, tehtävät ja toteuttamisen periaatteet muodostavat esiopetuksesta toisen asteen koulutukseen ulottuvan jatkumon. Eri koulutusasteiden vuorovaikutus on tärkeää pohdittaessa oppilashuollon toimintaa kokonaisuutena. Yhtenäiset käytännöt tukevat eri kehitysvaiheissa oppilaan terveyttä, hyvinvointia ja oppimista. Oppilashuollon monialaisen yhteistyön rakenteita, muotoja ja toimintatapoja kehitetään koulu yhteisössä ja eri yhteistyötahojen kanssa. Kehittämistyö edellyttää oppilashuollon suunnitelmallista arviointia¹³.

Oppilashuoltoryhmät¹⁴

Opetuksen järjestäjä asettaa oppilashuollon ohjausryhmän ja koulu kohtaiset oppilashuoltoryhmät. Yksittäistä oppilasta koskevat asiat käsitellään tapauskohtaisesti koottavassa asiantuntijaryhmässä. Jokaisella kolmella ryhmällä on omat tehtävät ja niiden perusteella määräytyvä kokoonpano. Kaikki oppilashuoltoryhmät ovat monialaisia, mikä tarkoittaa että ryhmässä on opetushenkilöstön lisäksi kouluterveydenhuoltoa sekä psykologi- ja kuraattoripalveluja edustavia jäseniä sen mukaan kun käsiteltävä asia edellyttää.

Oppilashuollon ohjausryhmä vastaa opetuksen järjestäjäkohtaisen oppilashuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista. Sille asetetut tehtävät voi hoitaa myös muu tehtävään soveltuva ryhmä. Ohjausryhmä voi olla kahden tai useamman opetuksen järjestäjän yhteinen. Sama ryhmä voi olla myös useamman koulutusmuodon yhteinen, jolloin ryhmästä on perusteltua käyttää nimitystä opiskelu huollon ohjausryhmä.

Seudullamme on yhteinen oppilashuollon ohjausryhmä, jossa ovat Kannonkosken, Karstulan, Kivijärven, Kyyjärven sekä Saarijärven edustajat. Jokainen kunta nimeää jäsenensä ohjausryhmään.

Koulu kohtainen oppilashuoltoryhmä vastaa koulun oppilashuollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Sitä johtaa opetuksen järjestäjän nimeämä edustaja. Opetuksen järjestäjä ja oppi-

⁶ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 9 § 1 mom.

⁷ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 3 § 4 mom. ja 18 § 1 mom.

⁸ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 4 § 1 ja 2 mom.

⁹ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 3 § 3 mom.

¹⁰ Eduskunnan sivistysvaliokunnan mietintö 14/2013 vp.

¹¹ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 15 § ja 17 §

¹² Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 11 § 1 ja 2 mom.

¹³ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 25 §

¹⁴ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 14 § 1 – 4 mom.

lashuollon palveluja tuottavat tahot päättävät yhdessä ryhmän kokoonpanosta, tehtävistä ja toimintatavoista. Oppilashuoltoryhmä voi tarvittaessa kuulla asiantuntijoita. Ryhmän keskeinen tehtävä on yhteisön hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen sekä muun yhteisöllisen oppilashuollon toteuttaminen ja kehittäminen.

Asiantuntijaryhmä kootaan yksittäisen oppilaan tai oppilasryhmän tuen tarpeen selvittämiseksi ja oppilashuollon palvelujen järjestämiseksi. Ryhmän kokoa se opetushenkilöstön tai oppilashuollon palveluiden edustaja, jolle asia työtehtävien perusteella kuuluu¹⁵. Ryhmän monialainen kokoonpano perustuu tapauskohtaiseen harkintaan ja käsiteltävään asiaan. Ryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön. Asiantuntijoiden nimeäminen ryhmän jäseniksi ja muiden yhteistyötahojen tai oppilaiden läheisten osallistuminen ryhmän työskentelyyn edellyttää oppilaan tai huoltajan suostumusta.

5.4.2 Yhteisöllinen oppilashuolto

Oppilashuolto on tärkeä osa perusopetuksen toimintakulttuuria. Yhteisöllisessä oppilashuoltotyössä seurataan, arvioidaan ja kehitetään koulu yhteisön ja oppilasryhmien hyvinvointia. Lisäksi huolehditaan kouluympäristön terveellisyydestä, turvallisuudesta ja esteettömyydestä.¹⁶ Yhteisöllisten toimintatapojen kehittämisessä tehdään yhteistyötä oppilaiden, huoltajien sekä muiden lasten ja nuorten hyvinvointia edistävien viranomaisten ja toimijoiden kanssa.

Oppilaiden ja huoltajien osallisuus ja kuulluksi tuleminen on yhteisöllisessä oppilashuollossa tärkeää ja hyvinvointia vahvistavaa. Oppilaiden osallisuuden edistäminen on opetuksen järjestäjän tehtävä¹⁷. Oppilashuolto luo koulu yhteisössä edellytyksiä yhteenkuuluvuudelle, huolenpidolle ja avoimelle vuorovaikutukselle. Osallisuutta lisäävät toimintatavat edesauttavat myös ongelmien ennalta ehkäisyä, niiden varhaista tunnistamista ja tarvittavan tuen järjestämistä.

Oppilaalla on oikeus turvalliseen opiskelu ympäristöön¹⁸. Siihen kuuluu fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen turvallisuus. Opetuksen järjestämisen lähtökohtana on oppilaiden ja henkilökunnan turvallisuuden varmistaminen kaikissa tilanteissa. Rauhallinen ilmapiiri edistää työrauhaa. Koulun järjestyssäännöt lisäävät koulu yhteisön turvallisuutta, viihtyisyyttä ja sisäistä järjestystä¹⁹. Opetuksen järjestäjä laatii suunnitelman oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä osana koulukohtaista oppilashuoltosuunnitelmaa. Opettaja tai rehtori ilmoittaa koulussa tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta tai väkivallasta tilanteeseen osallistuneiden huoltajille.²⁰

Koulurakennuksesta sekä opetustiloista ja -välineistä huolehtiminen ylläpitää ympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta. Koulu yhteisöllä on yhtenäiset toimintatavat eri oppimisympäristöissä tapahtuvaa opetusta ja välitunteja varten. Eri oppiaineiden opetukseen laadittuja turvallisuusohjeita noudatetaan. Opetuksen järjestäjä varmistaa, että oppilaan oppimisympäristö työelämään tutustumisen aikana on turvallinen. Koulu ympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta sekä koulu yhteisön hyvinvointia edistetään ja seurataan jatkuvasti. Niitä arvioidaan kolmen vuoden välein toteutettavissa tarkastuksissa²¹. Turvallisuuden edistämiseen kuuluvat myös koulukuljetuksia, tapaturmien ennaltaehkäisyä ja tietoturvallisuutta koskevat toimintatavat.

Seudun koulujen yhteisölliseen oppilashuoltoon liittyvät käytänteet ja suunnitelmat on tarkemmin määritellyt kuntakohtaisissa opetussuunnitelmissa. Asiasta tarkemmin kohdassa 5.4.5.

¹⁵ Hallituksen esitys eduskunnalle oppilas- ja opiskelijahuoltolaiksi 67/2013

¹⁶ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 4 § 1 mom.

¹⁷ Perusopetuslaki 47a § 1 mom. (1267/2013)

¹⁸ Perusopetuslaki 29 § 1 mom. (1267/2013)

¹⁹ Perusopetuslaki 29 § 4 ja 5 mom. (1267/2013)

²⁰ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 § 2 mom. 4-kohta ja perusopetuslaki 29 § 3 ja 7 mom. (1267/2013)

²¹ Terveystieteidenhuoltolaki (1326/2010) 16 § 2 mom. ja valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (338/2011) 12 §

5.4.3 Yksilökohtainen oppilashuolto

Yksilökohtaisella oppilashuollolla tarkoitetaan oppilaalle annettavia kouluterveydenhuollon palveluja, oppilashuollon psykologi- ja kuraattoripalveluja sekä yksittäistä oppilasta koskevaa monialaista oppilashuoltoa.²² Kouluterveydenhuollossa toteutettavat laajat terveystarkastukset sekä muut määräaikaistarkastukset ovat osa yksilökohtaista oppilashuoltoa ja niistä tehtävät yhteenvedot tuottavat tietoa myös yhteisöllisen oppilashuollon toteuttamiseen.

Yksilökohtaisen oppilashuollon tavoitteena on seurata ja edistää oppilaan kokonaisvaltaista kehitystä, terveyttä, hyvinvointia ja oppimista. Tärkeätä on myös varhaisen tuen turvaaminen ja ongelmien ehkäisy. Oppilaiden yksilölliset edellytykset, voimavarat ja tarpeet otetaan huomioon sekä oppilashuollon tuen rakentamisessa että koulun arjessa.

Yksilökohtainen oppilashuolto perustuu aina oppilaan sekä tarpeen niin vaatiessa huoltajan suostumukseen²³. Oppilaan osallisuus, omat toivomukset ja mielipiteet otetaan huomioon häntä koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisussa hänen ikänsä, kehitystasonsa ja muiden henkilökohtaisten edellytystensä mukaisesti²⁴. Vuorovaikutus on avointa, kunnioittavaa ja luottamuksellista. Työ järjestetään niin, että oppilas voi kokea tilanteen kiireettömänä ja hän tulee kuulluksi. Oppilashuoltotyössä noudatetaan tietojen luovuttamista ja salassapitoa koskevia säännöksiä.

Asian käsittely myös yksittäisen oppilaan tueksi koottavassa asiantuntijaryhmässä ja ryhmän kokoonpano perustuu oppilaan tai tarvittaessa huoltajan suostumukseen. Oppilaan tai huoltajan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella asian käsittelyyn voi osallistua tarvittavia oppilashuollon yhteistyötahoja tai oppilaan läheisiä.²⁵ Ryhmän jäsenillä on lisäksi oikeus pyytää neuvoa oppilaan asiassa tarpeelliseksi katsomiltaan asiantuntijoilta²⁶.

Yksittäistä oppilasta koskevan asian käsittelystä asiantuntijaryhmässä laaditaan oppilashuoltokertomus (lomake oppilashuollon käsikirjassa). Ryhmän vastuuhenkilö kirjaa yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi välttämättömät tiedot oppilashuoltokertomukseen. Kirjauksia voivat tehdä myös muut asiantuntijaryhmän jäsenet. Kertomus laaditaan jatkuvaan muotoon, joka etenee aikajärjestyksessä. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki edellyttää, että kertomukseen kirjataan seuraavat asiat:²⁷

- yksittäisen oppilaan nimi, henkilötunnus, kotikunta ja yhteystiedot sekä alaikäisen oppilaan huoltajan tai muun laillisen edustajan nimi ja yhteystiedot,
- kirjauksen päivämäärä sekä kirjauksen tekijä ja hänen ammatti- tai virka-asemansa,
- kokoukseen osallistuneet henkilöt ja heidän asemansa,
- asian aihe ja vireille panija,
- oppilaan tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet kuten arviot, tutkimukset ja selvitykset,
- toteutetut toimenpiteet kuten yhteistyö eri tahojen kanssa sekä aiemmat ja nykyiset tukitoimet,
- tiedot asian käsittelystä ryhmän kokouksessa, tehdyt päätökset ja niiden toteuttamissuunnitelma sekä
- toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat tahot.

Jos sivulliselle annetaan oppilashuoltokertomukseen sisältyviä tietoja, asiakirjaan on lisäksi merkittävä mitä tietoja, kenelle sivulliselle ja millä perusteella tietoja on luovutettu.²⁸

²² Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 5 § 1 mom.

²³ Eduskunnan sivistysvaliokunnan mietintö 14/2013 vp.

²⁴ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 18 § 1 mom.

²⁵ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 19 § 1 ja 2 mom.

²⁶ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 19 § 3 mom. ja laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta (621/1999) 26 § 3 mom.

²⁷ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 5 § 2 mom. ja 20 § 1, 3 ja 4 mom.

²⁸ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 20 § 5 mom.

Oppilashuoltokertomukset sekä muut oppilashuollon tehtävissä laaditut tai saadut yksittäistä oppilasta koskevat asiakirjat tallennetaan oppilashuoltorekisteriin. Jokainen opetuksen järjestäjä vastaa omista rekistereistään. Opetuksen järjestäjä vastaa henkilötietojen käsittelystä ja ylläpitää edellä mainittua rekisteriä. Oppilashuoltorekisteriin tallennetut tiedot, jotka koskevat yksittäistä oppilasta taikka muuta yksityistä henkilöä, ovat salassa pidettäviä.²⁹

Kouluterveydenhuollon henkilöstö ja psykologit kirjaavat yksilökohtaisen oppilashuoltotyön säädetysti potilaskertomukseen ja muihin potilasasiakirjoihin. Vastaavasti oppilashuollon kuraattorit kirjaavat asiakastiedot kuraattorin asiakaskertomukseen.³⁰

Oppilaan yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseen ja toteuttamiseen osallistuvilla on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä oppilashuollosta vastaavalle viranomaiselle sellaiset tiedot, jotka ovat välttämättömiä yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi³¹. Lisäksi heillä on oikeus saada ja luovuttaa toisilleen sekä oppilaan opettajalle, rehtorille ja opetuksen järjestäjälle oppilaan opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot³². Tiedon luovuttaja joutuu harkitsemaan esimerkiksi sitä, onko kysymys sellaisesta tiedosta, joka on välttämättömän oppilaan tai muiden oppilaiden turvallisuuden varmistamiseksi. Luovutettava tieto voi koskea muun muassa sellaista oppilaan sairautta, joka tulee ottaa opetustilanteissa huomioon. Vaikka tiedon luovuttamiselle olisikin edellä todettu lain tarkoittama peruste, yhteistyön ja luottamuksen turvaamiseksi pyritään aina ensisijaisesti hankkimaan oppilaan tai huoltajan suostumus salassa pidettävän tiedon luovuttamiseen.

Jos oppilas siirtyy toisen opetuksen tai koulutuksen järjestäjän opetukseen tai koulutukseen, aikaisemman opetuksen järjestäjän on pyydettävä oppilaan tai tarvittaessa hänen huoltajansa suostumus siihen, että uudelle opetuksen järjestäjälle voidaan siirtää oppilashuollon asiakasrekisteristä sellaiset salassa pidettävät tiedot, jotka ovat tarpeellisia oppilashuollon jatkuvuuden kannalta³³ (lomake oppilashuollon käsikirjassa). Sen sijaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot toimitetaan salassapidon estämättä viipymättä toiselle opetuksen järjestäjälle tai lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjälle. Vastaavat tiedot voidaan antaa myös uuden opetuksen tai koulutuksen järjestäjän pyynnöstä.³⁴

5.4.4 Oppilashuoltosuunnitelmat

Opetussuunnitelma tulee oppilashuollon osalta laatia yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa³⁵. Oppilaille järjestetään mahdollisuus osallistua opetussuunnitelman ja siihen liittyvien suunnitelmien sekä koulun järjestyssäännön valmisteluun. Koulun oppilaskuntaa kuullaan ennen näiden suunnitelmien ja määräysten vahvistamista.³⁶ Valmistelutyössä tehdään yhteistyötä huoltajien ja tarvittaessa myös muiden viranomaisten ja yhteistyökumppaneiden kanssa.

Paikallisella tasolla oppilashuollon suunnitelmien kokonaisuus muodostuu kolmesta suunnitelmasta, jotka yhdessä ohjaavat oppilashuollon suunnittelua ja toteutusta. Suunnitelmat valmistellaan monialaisessa yhteistyössä. Suunnitelmat ovat:

- lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, johon kirjataan oppilashuoltoa koskeva osuus³⁷,
- paikalliseen opetussuunnitelmaan sisältyvä kuvaus oppilashuollosta³⁸ sekä
- koulukohtainen oppilashuoltosuunnitelma³⁹.

²⁹ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 21 § 1 mom. ja 22 § 1 mom.

³⁰ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 20 § 2 mom., laki potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992) 12 § ja laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000)

³¹ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 23 § 2 mom.

³² Perusopetuslaki 40 § 2 mom. (1288/2013)

³³ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 23 § 3 mom.

³⁴ Perusopetuslaki 40 § 4 mom. (1288/2013)

³⁵ Perusopetuslaki 15 § 2 mom. (477/2003)

³⁶ Perusopetuslaki 47a § 1 ja 3 mom. (1267/2013)

³⁷ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 12 § ja lastensuojelulaki (417/2007) 12 § 1 mom.

³⁸ Perusopetuslaki 14 § 2 mom. (477/2003)

³⁹ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 §

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sekä muut kunnan lasten ja nuorten hyvinvointia ja turvallisuutta koskevat linjaukset otetaan huomioon valmisteltaessa paikallisen opetussuunnitelman oppilashuoltoa koskevaa osuutta sekä koulukohtaisia oppilashuoltosuunnitelmia.

5.4.5 Paikallisesti päätettävät asiat ja koulukohtaisen oppilashuoltosuunnitelman laadinta

Opetussuunnitelmaan sisältyvä kuvaus oppilashuollosta

Opetussuunnitelmassa kuvataan perusopetuksen oppilashuollon paikallisen toteuttamisen tavoitteet ja toimintatavat. Siinä määritellään opetussuunnitelman yhteys lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan sekä koulukohtaisten oppilashuoltosuunnitelmien laadintaa ohjaavat linjaukset. Oppilashuoltosuunnitelmien laadintaa ohjaaviin linjauksiin on tarkoituksenmukaista sisällyttää suunnitelmien perusrakenne ja osa suunnitelmiin sisältyvistä asioista, jolloin turvataan suunnitelmien riittävä yhdenmukaisuus kaikissa kouluissa. Yhteisiä osuuksia täsmennetään ja täydennetään koulukohtaisesti.

Tavoitteet ja linjaukset

Oppilashuolto on tukiverkoston rakentamista oppilaiden hyvinvoinnin ja tasavertaisten oppimismahdollisuuksien turvaamiseksi. Oppilalla on oikeus tarvittaviin hyvinvointipalveluihin.

Keskeistä on:

- välittäminen
- varhainen puuttuminen
- yhteistyö kodin ja koulun välillä
- moniasiantuntijuus
- seuranta
- oppilashuolto kuuluu kaikille kouluyhteisön jäsenille
- oppilashuolto on ennaltaehkäisevää ja korjaavaa

Koulujen opetussuunnitelmissa ja oppilashuoltosuunnitelmissa määritellään hyvinvointia edistävät toimet ja koulun arkikäytännöt, joilla ohjauksen, opetuksen ja kasvatuksen keinoin pyritään tukemaan oppimista sekä tunnistamaan, lieventämään ja ennaltaehkäisemään oppimisvaikeuksia, kiusaamista, häirintää, väkivaltaa ja syrjäytymistä.

Koulukohtainen oppilashuoltosuunnitelma⁴⁰

Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että oppilashuollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten laaditaan koulukohtainen oppilashuoltosuunnitelma. Suunnitelma on laadittu yhteistyössä koulun henkilöstön, oppilaiden ja heidän huoltajiensa kanssa. Oppilashuoltosuunnitelma on laadittu kunnan kouluille yhteiseksi asiakirjaksi. Suunnitelma tarkistetaan vuoden kuluessa siitä, kun kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on tarkistettu. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma hyväksytään kunkin kunnan kunnanvaltuustossa ja tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa⁴¹.

Oppilashuoltosuunnitelman sisällöstä tiedotetaan vuosittain koulun henkilöstölle, lapsille ja huoltajille sekä tarvittavilta osin muille yhteistyötahoille.

⁴⁰ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 §

⁴¹ Lastensuojelulaki 12 § 1 mom.

1. *Oppilashuollon kokonaistarve ja käytettävissä olevat oppilashuoltopalvelut*⁴²

Arvio oppilashuollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista resursseista kirjataan vuosittain koulun lukuvuosisuunnitelmaan. Arvio perustuu monipuolisesti lasten ja nuorten terveyttä ja hyvinvointia sekä elinoloja koskevaan seurantatietoon. Lisäksi huomioidaan kouluyhteisön ja -ympäristön tarpeet, asuinalueen erityispiirteet sekä tehostettua ja erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden määrä koulussa. Arvion valmistelussa otetaan huomioon myös oppilailta ja huoltajilta sekä opetus- ja oppilashuoltohenkilöstöltä saatava tieto.

Arvioinnilla ja toiminnan suunnittelulla varmistetaan oppilashuollon palveluiden yhdenvertainen saatavuus ja toiminnan tarkoituksenmukainen kohdentaminen. Arvio oppilashuollon kokonaistarpeesta tukee koulun käytettävissä olevien resurssien kohdentamista yhteisölliseen ja yksilökohtaiseen oppilashuoltotyöhön sekä oppilashuollon yhteistyöhön. Arviossa otetaan huomioon oppilashuollon seurannassa, kehittämisessä ja toteuttamisessa vaadittava opetushenkilöstön ja oppilashuollon palveluiden asiantuntijoiden työpanos.

Oppilashuollon palveluiden järjestäminen ja sen edellyttämä työn- ja vastuunjako sekä palvelujen toteuttamisessa tarvittava yhteistyö

Kouluterveydenhuoltopalvelut, mukaan lukien koululääkärin ja -psykologin palvelut tuottaa Saarikka. Kunnat vastaavat kuraattoripalveluiden tuottamisesta. Saarikalla on omat hoitoketjut ja –prosessit, jotka on kirjattuina Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa. Koulun henkilökunta toimii yhteistyössä kasvatuskumppanina oppilashuoltohenkilöstön kanssa oppilaiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukemisessa.

Oppilashuollon palveluiden kohdentaminen yksittäisiin oppilaisiin, kouluyhteisöön ja yhteistyöhön liittyviin tehtäviin sekä oppilashuollon kehittämiseen ja seurantaan

Oppilashuolto on osa koko koulun henkilökunnan ja jokaisen opettajan perustyötä. Opettaja on yleensä se henkilö, joka ensimmäiseksi havaitsee, jos oppilaalla tai luokka-/kouluyhteisössä on tuen tarvetta tai ongelmia.

Yksittäisen oppilaan tai tietyn luokan/oppilasryhmän tuen tarpeen selvittämiseen ja oppilashuollon järjestämiseen liittyvät asiat käsitellään tapauskohtaisesti koottavassa **monialaisessa asiantuntijaryhmässä**. Tähän oppilashuoltoryhmään voidaan nimetä asiantuntijoita jäseneksi oppilaan suostumuksella. Oppilaan omat toivomukset on otettava huomioon häntä koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuisa hänen ikänsä, kehitystasonsa ja muiden henkilökohtaisten ominaisuuksiensa mukaisesti (18.1§). Ellei hänellä ole edellytyksiä arvioida suostumuksen merkitystä, tarvitaan huoltajan suostumus. Asiantuntijaryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön, joka voi olla myös joku muu kuin ryhmän koolle kutsunut henkilö.

Oppilaitoskohtainen oppilashuoltoryhmä vastaa oppilashuollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Tämän ryhmän tehtäviin kuuluu mm. terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen ja ongelmien ehkäisy.

Saarikan alueen koulutuksen järjestäjillä on **monialainen oppilashuollon ohjausryhmä**, joka vastaa oppilashuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista. Ohjausryhmän jäseniä ovat koulutuksen järjestäjien edustajat, sosiaalipalveluiden edustaja ja kouluterveydenhuollon edustaja. Lisäksi ryhmässä voi tarvittaessa olla muiden toimijoiden edustajia.

2. *Yhteisöllinen oppilashuolto ja sen toimintatavat*⁴³

⁴² Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 § 2 mom. 1-kohta

⁴³ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 § 2 mom. 2-kohta

Yhteisöllisellä oppilashuollolla tarkoitetaan toimintakulttuuria ja toimia, joilla koko kouluyhteisössä edistetään oppilaiden oppimista, hyvinvointia, terveyttä, sosiaalista vastuullisuutta, vuorovaikutusta ja osallisuutta sekä oppimisympäristön terveellisyyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä.

Yhteisöllisen oppilashuollon järjestäminen ja sen toimintatavat kouluyhteisön ja -ympäristön terveellisyyden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistämiseksi

Yhteisöllistä oppilashuoltoa linjataan monialaisessa ohjausryhmässä ja sitä toteutetaan koulun arjessa koulukohtaisen oppilashuoltoryhmän johdolla.

Koulukohtaisen oppilashuoltoryhmän toimintatavat ja käytännöt

Koulukohtaisessa oppilashuoltoryhmässä koordinoidaan ja kehitetään koulun oppilashuoltoa. Tämä työryhmä tekee moniammatillista yhteistyötä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa.

Koulukohtaista oppilashuoltoryhmää johtaa koulutuksen järjestäjän nimeämä henkilö, jolla on kokonaiskuva koulun oppilashuollon asioista. Hän toimii myös ryhmän koollekutsujana. Ryhmään voivat kuulua esim. erityisopettaja, koulukuraattori, koulupsykologi, terveydenhoitaja, oppilaanohjaaja tai opettaja/luokanvalvoja. Oppilashuoltoryhmä kokoontuu säännöllisesti ja toimintaa on hyvä suunnitella lukuvuositin.

Yhteistyö koulun ulkopuolisten, lasten ja nuorten hyvinvointia edistävien tahojen kanssa yhteisöllisen oppilashuollon kehittämisessä

Yhteisöllisen oppilashuollon kehittämiseksi oppilaitoskohtaiseen oppilashuoltoryhmään voidaan tarvittaessa kutsua esim. lastensuojelun sosiaalityöntekijä, koulupoliisi, nuorisotyöntekijä, etsivä nuorisotyöntekijä sekä seurakunnan ja eri järjestöjen työntekijöitä.

Yhteistyö oppilaan ohjauksessa, koulutuksen siirtymävaiheissa sekä jatko-opintojen suunnittelussa

Oppilaan ohjaus kuuluu kaikille kouluyhteisön aikuisille. Oppilaan ohjauksen tavoitteena on tukea oppilasta elämään, tulevaisuuteen ja oppimiseen sekä koulutukseen liittyvissä kysymyksissä. Ohjauksen tarkoituksena on tukea ja auttaa oppilaita kokonaisvaltaisesti siten, että jokainen oppilas selviää mahdollisimman hyvin opiskelussaan.

Koulutuksen siirtymävaiheen käytännöt on määritelty Opetussuunnitelman luvussa 3.5.4.

Jatko-opintojen suunnittelussa tehdään yhteistyötä mm. toisen asteen oppilaitosten ja työvoimahallinnon kanssa. Kunnallista etsivän nuorisotyön palvelua voidaan tehdä tutuksi peruskoulunsa päättävälle oppilaille ja huoltajille.

Yhteistyö ja käytännöt kouluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa

Terveyteen, turvallisuuteen ja hyvinvointiin liittyvät lakisääteiset tarkastukset tehdään säännösten mukaisesti. Näitä tarkastuksia ovat mm. työsuojelutarkastukset, koulun terveydellisten olojen tarkastukset, palotarkastukset ja kiinteistötarkastukset. Yhteistyötä tehdään mm. Aluehallintoviraston, työsuojelupiirin, työsuojelutoimikunnan, työsuojelutarkastajan, terveystarkastajan, palo- ja pelastusviranomaisten ja kunnan teknisen toimen kanssa.

Yhteistyö terveysneuvonnan ja terveystiedon opetuksen välillä

Terveystiedon opetuksessa ja terveysneuvonnassa käytetään apuna terveydenhuollon henkilöstön ammatillista osaamista. Kouluterveyskyselyn ja muiden terveyteen liittyvien kyselyiden tuloksia hyödynnetään oppilashuoltotyössä ja niitä voidaan käyttää opetuksessa ja huoltajien kanssa tehtävässä työssä.

Järjestyssäännöt

Koulun järjestyssääntöjen tulee olla asianmukaisesti päivitettyt. Koulun henkilökunta ja oppilaat perehtyvät niihin vuosittain, vähintään lukuvuoden alkaessa. Kunnan koulujen järjestyssäännöt ovat opetussuunnitelman liitteenä.

Poissaolojen seuraaminen, niistä ilmoittaminen ja niihin puuttuminen

Oppilaan poissaoloja on seurattava. Luokanopettaja tai -valvoja kirjaa oppilaan poissaolon Helmeen/Wilmaan. Poissaolo vaatii aina viipymättä selvityksen huoltajalta. Huoltaja kuittaa poissaolon. Aiheeton poissaolo johtaa aina jatkoselvitykseen. Luokanopettaja tai -valvoja seuraa poissaoloja ja puuttuu niihin tarvittaessa. Jatkuvat tai toistuvat poissaolot selvitetään tapauskohtaisesti, käytännössä viimeistään, kun oppilas on ollut pois 50 tuntia lukukaudessa. Tämän jälkeen asia siirtyy tarvittaessa yksilökohtaisen oppilashuollon ratkaistavaksi. Oppilaalla on oikeus poissaoloon oppilashuollollisista syistä ilman poissaolomerkintää.

Tapaturmien ehkäiseminen sekä ensiavun järjestäminen ja hoitoonohjaus

Tapaturmien syntymistä pyritään ehkäisemään koulun järjestyssääntöjen ja valvonnan avulla. Henkilökunnalla tulee olla valmius ensiavun antamiseen. Työnantaja huolehtii henkilökunnan koulutuksesta. Tapaturmasta ilmoitetaan välittömästi huoltajalle. Tarvittaessa oppilas ohjataan jatkohoitoon ja tapaturmasta tehdään vakuutusyhtiön vahinkoilmoitus.

Tupakkatuotteiden, alkoholin ja muiden päihteiden käytön ehkäiseminen ja käyttöön puuttuminen

Kaikkien koulun aikuisten tehtävänä on ohjata oppilaita terveellisiin elämäntapoihin.

Tupakkatuotteiden, alkoholin ja muiden päihteiden käyttöä ehkäistään ohjauksellisin, opetuksellisin ja kasvatuksellisin keinoin. Tupakointi, päihteiden ja huumeiden hallussapito, käyttäminen ja niiden vaikutuksen alaisena esiintyminen on kielletty sekä koulun sisätiloissa että piha-alueilla. Kielto koskee myös oppilaitoksen ulkopuolelle tehtäviä opintoretkiä, kilpailumatkoja ja muita edustustehtäviä. Näiden määräysten rikkominen johtaa aina jatkoselvityksiin.

Päihteiden käyttöön puuttumiseen tarkemmat ohjeet on kirjattu koulun järjestyssääntöihin.

Koulukuljetusten odotusajat ja turvallisuus

Koulukuljetuksen odotusaikojen valvonnasta ja ohjatusta toiminnasta vastaa koulu. Matkojen aikaisesta asiallisesta käyttäytymisestä vastaavat huoltajat. Kuljetusjärjestelyistä ja niiden turvallisuudesta koulu tiedottaa koteihin.

Koulun opettajan tai rehtorin tulee ilmoittaa tietoonsa tulleesta koulussa tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta tai väkivallasta niihin syyllistyneen ja niiden kohteena olevan oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle. Ilmoitusvelvollisuuden tavoitteena on tuoda esiin koulussa tapahtuvan kiusaamisen ja häirinnän lisäksi myös koulumatkalla esiin tulevat kiusaamis- ja häirintätapaukset. Tämä edesauttaa kokonaistilanteen selvittämistä ja tehostaa kodin ja koulun välistä yhteistyötä. Huomioitavaa kuitenkin on, että huoltajan tulee selvittää koulumatkalla tapahtuneet asiat. Koululla ei ole toimivaltaa määrätä rangaistusta, eivätkä järjestyssäännöt ole voimassa koulumatkan aikana.

Suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä on koulussa oltava kirjallinen suunnitelma. Siinä otetaan huomioon sekä oppilaiden keskinäiset että oppilaiden ja aikuisten väliset vuorovaikutussuhteet koulussa. Ajantasaiset suunnitelmat löytyvät kouluilta.

Väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ehkäisy sekä siihen puuttuminen kuuluu kaikille kouluyhteisössä työskenteleville. Väkivallalta, kiusaamiselta tai häirintä voi olla suoraa tai epäsuoraa sanallista tai fyysistä voimankäyttöä tai sosiaalista manipulointia, joka loukkaa ihmisen fyysistä, psyykkistä tai sosiaalista koskemattomuutta. Tekijänä voi olla oppilas, koulussa työskentelevä aikuinen tai kouluyhteisön ulkopuolinen henkilö.

Kiusaamisella tarkoitetaan systemaattista, tahallista ja toistuvaa samaan henkilöön tai ryhmään kohdistuvaa sanallista tai fyysistä kielteistä toimintaa. Kiusaamiselle on ominaista kiusaajan ja kiusatun välinen voimasuhteiden epätasapaino. Tavallista on myös se, että kiusaaminen tapahtuu ryhmässä. Häirintä voi näyttäytyä epäasiallisena kohteluna ja puheena, joka voi sisältää sukupuoleen liittyviä vihjailevia ilmeitä, eleitä tai kaksimielistä puhetta tai ei-toivottuna fyysisenä kosketuksena.

Kouluyhteisössä voi esiintyä myös muuta ei-toivottua tai aggressiivista ja väkivaltaista käyttäytymistä. Väkivallalla tarkoitetaan tarkoituksellista itseän, toiseen henkilöön, ryhmään tai yhteisöön kohdistettua fyysisen voiman tai vallan käyttöä, uhkailua tai toteutettua. Väkivallan seurauksena voi olla vamma, psyykinen haitta tai kehitykseen liittyvä vaikeus. Oppilaille, heidän huoltajilleen ja koulun henkilöstölle tulee antaa myös tietoa väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän erilaisista ilmenemistavoista, ennaltaehkäisystä ja kouluyhteisön toimintatavoista näissä tilanteissa sekä koulussa sovellettavista järjestysmääräyksistä.

Kiusaamista, väkivaltaa ja häirintää ehkäistään opetuksellisin ja kasvatuksellisin keinoin. Avainasemassa on luokassa/ryhmässä tehtävä ennaltaehkäisevä, yhteisöllisyyttä lisäävä työ.

Yhteisö- ja ryhmätasolla ennaltaehkäisevää toimintaa ovat mm. ryhmäyttämispäivät, oppilaskunnan toiminta, koulun yhteiset tapahtumat, juhlat ja retket. Työkaluina voidaan käyttää valmiita toiminnallisia malleja, esim. KivaKoulu ja Lions Quest. Yhteisöllisessä koulukohtaisessa oppilashuoltoryhmässä voi mukana olla moniammatillisia asiantuntijoita, esim. kuraattori, kasvatusohjaaja.

Yhteisö- ja ryhmätason kiusaamisen käsittelee koulukohtainen oppilashuoltoryhmä. Koolle kutsutaan kaikki tarvittavat asiantuntijat.

Kiusaamisen ilmetessä yksilötasolla selvitetään ensin onko kysymyksessä systemaattinen kiusaaminen, satunnaisempi konflikti, riita lasten välillä tai esimerkiksi väärinkäsityksiin perustuva loukkaantuminen. Jatkotoimenpiteet kiusaamisen selvittämiseen ovat koulukohtaisesti määritellyt.

Väkivallan, kiusaamisen tai häirinnän ilmetessä opettajan on ilmoitettava asiasta huoltajille. Mikäli väkivalta, kiusaaminen tai häirintä on vakavaa ja rikkoo voimassaolevaa lainsäädäntöä, asiasta ilmoitetaan viranomaisille.

Koulun henkilöstön on perehdyttävä väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän vastaisiin toimintamalleihin ja osattava toimia niiden mukaisesti. Suunnitelmat päivitetään, niitä seurataan ja arvioidaan tarvittaessa. Oppilaille, huoltajille ja yhteistyötahoille tiedotetaan käytänteistä vuosittain.

Toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa

Äkillisissä kriiseissä, uhka- ja vaaratilanteissa toimitaan kouluilla olemassa olevien turvallisuussuunnitelman tai kriisisuunnitelman ohjeiden mukaisesti. Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että kaikilla kouluilla on asianmukaisesti päivitetty, turvallisuutta koskevat toimintaohjeet.

Lukuvuoden alkaessa rehtori vastaa siitä, että henkilöstö tuntee voimassaolevat suunnitelmat ja niitä harjoitellaan kouluyhteisössä säännöllisesti.

Turvallisuus -ja kriisisuunnitelmat löytyvät jokaiselta koululta ja niistä selviää tarkemmin ohjeet seuraaviin tilanteisiin:

- kriisitilanteiden ehkäisy, niihin varautuminen ja toimintatavat äkillisissä kriisitilanteissa,
- johtamisen periaatteet, yhteistyö sekä työn- ja vastuunjako kriisitilanteissa ja niihin varautumisessa,
- sisäisen ja ulkoisen sekä koulun ja opetuksen järjestäjän välisen tiedottamisen ja viestinnän periaatteet,
- psykososiaalisen tuen ja jälkihoidon järjestäminen,
- suunnitelmaan perehdyttäminen ja siitä tiedottaminen henkilöstölle, oppilaille, huoltajille ja yhteistyötahoille,
- toimintavalmiuksien harjoittelu sekä
- suunnitelman arviointi ja päivittäminen.

3. Yksilökohtaisen oppilashuollon järjestäminen⁴⁴

Yksilökohtaisen oppilashuollon tarkoituksena on seurata ja edistää lapsen ja nuoren kehitystä, hyvinvointia, oppimista sekä koulunkäynnin tuen toteuttamista. Yksilökohtainen oppilashuolto toteutuu mm. seuraavin menetelmin:

Kouluterveydenhuollon laajat terveystarkastukset

Laajat kouluterveydenhuollon terveystarkastukset järjestetään 1., 5. ja 8. luokalla. Opettaja, huoltajat sekä oppilas täyttävät lomakkeet terveystarkastusta varten. Käytössä on Oppilaan selviytyminen ja hyvinvointi koulussa –lomake opettajille. Laajoilla terveystarkastuksilla pyritään tunnistamaan varhaisen tuen tarpeet, ohjaamaan tarvittaessa hoitoihin ja tutkimuksiin sekä tukemaan huoltajien hyvinvointia ja kasvatustyötä (VN asetus 338/2011).

⁴⁴ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 § 2 mom. 2-kohta

Sairauden vaatiman hoidon, erityisruokavalioiden tai lääkityksen järjestäminen

Koululla on oltava ohjeistus sairaus- ja lääkintätapauksissa (esim. diabetes, epilepsia). Ohjeistus ja vastuuhenkilöt kirjataan tapauskohtaisesti. Oppilaan on tarvittaessa päästävä terveydenhoitajan vastaanotolle myös ilman ajanvarausta. Oppilaalla on oltava mahdollisuus saada arkipäivisin virka-aikana välittömästi yhteys kouluterveydenhuoltoon tai muuhun terveystieteiden toimintayksikköön. Koulun on huomioitava oppilaan erityisruokavalioiden järjestäminen kouluruokailussa. Kouluissa on omat käytänteet erityisruokavalioiden selvittämiseksi.

Psykologi- ja kuraattoripalvelut

Oppilaalla on oikeus päästä keskustelemaan psykologin ja kuraattorin kanssa viimeistään seitsemäntenä oppilaitoksen työpäivänä, kiireellisissä tilanteissa samana tai seuraavana koulupäivänä. Keskustelu on järjestettävä pääsääntöisesti myös huoltajan tai muun henkilön yhteydenoton perusteella. Oppilaitoksen työntekijän on yhdessä opiskelijan kanssa viipymättä otettava yhteys psykologiin tai kuraattoriin mikäli hän arvioi oppilaan olevan psykologi- tai kuraattoripalvelujen tarpeessa. Jos yhteydenotto tehdään ilman opiskelijaa, on hänelle annettava tieto yhteydenotosta ja mahdollisuus keskustella seitsemän päivän määräajassa. Huoltajalle on annettava tieto yhteydenotosta, jollei asiasta riippuen laissa toisin säädetä.

Tehostetun ja erityisen tuen järjestäminen, sen seuranta ja arviointi sekä yhteistyön toimiminen asiaa hoitavien välillä

Koulu huolehtii käytänteidensä mukaisesti kolmiportaisen tuen järjestämisestä ja tuen toteutumisesta. Huomioitavaa on, että kolmiportaisen tuen järjestelyt ovat opetuksen järjestämistä eivätkä vapaaehtoista yksilökohtaista oppilashuoltoa. Oppilaan on osallistuttava kolmiportaisen tuen mukaiseen opetukseen.

Oppilaitoskohtainen oppilashuoltoryhmä seuraa yleisellä tasolla tarvittavan tuen määrää ja laatua sekä huolehtii tietoon tulleiden tuen tarpeiden toteutumisesta.

Asiantuntijaryhmässä oppilasta opettavien opettajien yhteistyö toistensa sekä erityisopetuksen, koulunkäynninohjaajien, kotien ja oppilashuollon kanssa tuen järjestämiseksi on ensiarvoisen tärkeää. Yksilön tuen riittävyttä ja oikeanlaista kohdentumista on arvioitava vähintään kerran vuodessa. Vastuuhenkilöiden on huolehdittava tuen kirjaamisesta asianmukaisin lomakkein (pedagoginen arvio, oppimissuunnitelma, pedagoginen selvitys, HOJKS), sekä tietojen ja toimenpiteiden päivytyksestä.

Yhteistyö joustavan perusopetuksen sekä sairaalaopetuksen yhteydessä

Koulun on huolehdittava yhteistyön toimimisesta eri tahojen järjestämän opetuksen ja omassa koulussa tapahtuvan opetuksen kanssa (esimerkiksi joustavassa perusopetuksessa tapahtuvat työssäoppimis- tai tutustumisjaksot, sairaalaopetus). Joustavan perusopetuksen vastualueet määritellään luvussa 5.3. ja sairaalaopetuksen vastualueet tapauskohtaisesti.

Oppilashuollollisen tuen järjestäminen tarvittaessa kurinpitörangaistuksen tai opetukseen osallistumisen epäämiseen yhteydessä

Oppilaalla on opetuksen epäämisestä huolimatta oikeus oppilashuollollisiin palveluihin. Katso kappale *Psykologi- ja kuraattoripalvelut*.

Opetussuunnitelman mukaisesta opetuksesta ja muista järjestelyistä sovitaan tapauskohtaisesti.

Asiantuntijaryhmän kokoaminen sekä ryhmän yhtenäiset menettelytavat yksittäistä oppilasta koskevan asian käsittelyssä

Jos opettajalla, oppilaalla, huoltajalla tai muulla oppilaan kanssa työskentelevällä herää huoli oppilaan hyvinvoinnista, kootaan monialainen asiantuntijaryhmä tapauskohtaisesti yksittäisen oppilaan tueksi. Ryhmässä voivat olla oppilas ja/tai huoltaja sekä esimerkiksi oppilaan keskeinen opettaja, erityisopettaja, opinto-ohjaaja, kuraattori, psykologi ja terveydenhoitaja. Asiantuntijoita ryhmään voidaan nimetä vain oppilaan tai huoltajan suostumuksella. Asiantuntijaryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön, jolla on kirjaamisvelvoite. Vastuuhenkilö huolehtii, että kirjatut asiat menevät oppilashuoltokertomukseen ja tallennetaan oppilashuoltorekisteriin. Ryhmän tehtävänä on oppilaan oppimisen tuen ja oppilashuollon tarpeen selvittäminen ja suunnittelu. Ryhmä kokoontuu tarvittaessa koulukohtaisia menettelytapoja noudattaen.

Asiantuntijaryhmän kokoontumista ja oppilaan asioiden käsittelyä varten on hankittava suostuminen oppilaalta ja/tai huoltajalta. Lomake on oppilashuollon käsikirjassa. Oppilaan omat toivomukset on otettava huomioon häntä koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuissa ikä, kehitystaso ja muut henkilökohtaiset ominaisuudet huomioiden. Asian käsittely asiantuntijaryhmässä perustuu siis ensisijaisesti oppilaan suostumukseen. Jos hänellä ei ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, suostumuksen antaa huoltaja. Alaikäisellä ja vajaavaltaisella on oikeus kieltää huoltajaa osallistumasta itseään koskevan asian käsittelyyn ja saamasta häntä koskevia tietoja painavasta syystä. Tarvittaessa arvion oppilaan kehitystasosta tekee oppilashuollon henkilöstöön kuuluva sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilö. Huoltajalla ei ole oikeutta kieltää alaikäiseltä oppilashuollon palveluja. Oppilaan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella asian käsittelyyn voi osallistua oppilashuollon yhteistyötahoja tai opiskelijan läheisiä. Monialaisen asiantuntijaryhmän jäsenillä on oikeus konsultoida tarpeellisiksi katsomiaan asiantuntijoita Julkisuuslain 26.3 §:n mukaisesti. Mikäli oppilas ja/tai huoltaja kieltävät asian käsittelyn asiantuntijaryhmässä, kieltäytyminen kirjataan oppilashuoltorekisteriin. Lomake on oppilashuollon käsikirjassa.

Oppilashuoltokertomusten laatiminen ja säilytys

Yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi tarpeelliset tiedot kirjataan oppilashuoltokertomuksiin. Kirjaamisesta vastaa asiantuntijaryhmän vastuuhenkilö. Kirjaaminen tapahtuu jatkuvassa muodossa aikajärjestyksessä edeten. Kertomukseen kirjataan

- yksittäisen oppilaan nimi, henkilötunnus, kotikunta ja yhteystiedot sekä alaikäisen oppilaan huoltajan tai muun laillisen edustajan nimi ja yhteystiedot,
- kirjauksen päivämäärä sekä kirjauksen tekijä ja hänen ammatti- tai virka-asemansa,
- kokoukseen osallistuneet henkilöt ja heidän asemansa,
- asian aihe ja vireille panija,
- oppilaan tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet kuten arviot, tutkimukset ja selvitykset,
- toteutetut toimenpiteet kuten yhteistyö eri tahojen kanssa sekä aiemmat ja nykyiset tukitoimet,
- tiedot asian käsittelystä ryhmän kokouksessa, tehdyt päätökset ja niiden toteuttamissuunnitelma sekä
- toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat tahot.

Sivullisille tietoja luovutettaessa on merkittävä selvitys luovutetuista tiedoista, kenelle niitä on luovutettu, millä perusteella luovutus on tehty (kenen suostumus/mikä säännös). Pyyntöasiakirja talletetaan.

Rekisteriä pidetään oppilashuoltokertomuksista, muista asiantuntijaryhmään liittyvissä tehtävissä saaduista asiakirjoista ja yksittäisistä oppilaista laadituista asiakirjoista. Opetuksen järjestäjän on nimettävä rekisterin ylläpitäjäksi vastuuhenkilö. Vastuuhenkilö päättää tietojen luovuttamisesta sekä määrittelee

tapauskohtaisesti käyttöoikeudet rekisteriin tallennettuihin tietoihin. Rekisterin ylläpitäjän tulee huolehtia tietojen jakamisesta oikeille henkilöille.

Oppilashuollon rekisteriin sovelletaan oppilashuoltolain ohella ensisijaisesti julkisuus- ja toissijaisesti henkilötietolakia (523/1999). Oppilashuoltorekisteriin sisältyvät tiedot, jotka koskevat yksityistä henkilöä, ovat salassa pidettäviä siten kuin julkisuuslain 24 §:ssä säädetään. Oppilaan siirtyessä toisen asteen koulutuksen järjestäjän koulutukseen aikaisemman koulutuksen järjestäjän on pyydettävä oppilaan suostumus siihen, että uudelle koulutuksen järjestäjälle voidaan siirtää oppilashuollon asiakasrekisteristä sellaiset salassa pidettävät tiedot, jotka ovat tarpeellisia oppilashuollon jatkuvuuden kannalta. Kouluterveydenhuollossa laaditaan potilasrekisteri, ja kuraattori laatii asiakasrekisterin. Tarkemmin arkistoinnista määrätään kuntakohtaisessa arkistosäännössä.

Yhteistyö koulun ulkopuolisten palvelujen ja yhteistyökumppaneiden kanssa kuten nuorisotoimi, lastensuojelu, erikoissairaanhoido ja poliisi

Yhteistyötä koulun ulkopuolisten tahojen kanssa tehdään tarpeen mukaan ja koulun käytänteiden mukaisesti. Ohjeita ja malleja on mm. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa, Kumppanuussopimuksessa ja Oppilashuollon käsikirjassa.

4. *Oppilashuollon yhteistyön järjestäminen oppilaiden ja heidän huoltajiensa kanssa*⁴⁵

Oppilashuoltoa toteutetaan yhteistyössä oppilaiden ja huoltajien kanssa. Tavoitteena on, että he ovat aktiivisia toimijoita oppilashuoltotyössä.

Yhteisöllinen oppilashuolto

Opetuksen järjestäjä huolehtii terveellisestä ja turvallisesta oppimisympäristöstä. Oppilaita ja huoltajia kuullaan ja heillä on mahdollisuus vaikuttaa fyysisiin opiskeluoloihin kuten riittäviin tiloihin, terveeseen sisäilmaan, esteettömyyteen, säilytystiloihin ja virikkeelliseen välituntiympäristöön. Terveisiin elämäntapoihin ja vireyteen liittyviä teemoja käsiteltäessä huomioidaan huoltajien ja oppilaiden näkökanta ja tehdään yhteistyötä heidän kanssaan.

Mielenterveyden edistämistä ja syrjäytymisen ehkäisyä toteutetaan yhdessä oppilaiden ja huoltajien kanssa. Oppilaiden kanssa harjoitellaan mielenterveys- ja tunne-elämän taitoja, niiden tunnistamista ja ilmaisua sekä toisten huomioonottamista ja ristiriitatilanteiden ehkäisyä ja ratkaisemista. Kiusaamista ennaltaehkäistään ja siihen puututaan koulukohtaisten ohjelmien mukaisesti yhdessä huoltajien kanssa.

Oppilaitosyhteisön hyvinvoinnin edistämiseksi voidaan järjestää tapahtumia ja/tai projekteja. Näitä toteutetaan yhdessä oppilaskuntien ja vanhempainyhdistysten kanssa.

Oppilaiden sosiaalista vastuullisuutta edistetään yhteistyössä koulun ulkopuolisten tahojen kanssa ja huoltajien tuella. Yhteisöllisyyttä ja osallisuutta edistävän toiminnan järjestämisen avulla voidaan tukea kasvatuksellisia tavoitteita esimerkiksi kurinpitorangaistuksissa.

Oppilaat, oppilaskunnat ja huoltajat osallistuvat koulun käytänteiden, järjestyssääntöjen sekä opetussuunnitelmien laadintaan ja arviointiin. Ajankohtaisista asioista ja yleisestä suunnittelu- ja arviointityöstä tiedotetaan koulukohtaisesti, esimerkiksi lukukausi- ja vuositiedotteiden, vanhempainiltojen ja/tai sähköisten järjestelmien avulla.

⁴⁵ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 § 2 mom. 3-kohta

Yksilökohtainen oppilashuolto

Oppilaita ja huoltajia osallistetaan kouluterveydenhuollon suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Huolehditaan, että palvelut ovat riittäviä ja että oppilailla ja huoltajilla on tieto saatavilla olevista palveluista.

Oppilaiden ja huoltajien toiveet ja tarpeet huomioidaan psykologi- ja kuraattoripalveluja järjestettäessä. Oppilaan oikeuden keskustella psykologin tai kuraattorin kanssa on toteuduttava viimeistään seitsemäntenä oppilaitoksen työpäivänä tai kiireellisessä tilanteessa samana tai seuraavana päivänä.

Tiedonkulkua ja avoimuutta edistetään oppilaan asioita hoidettaessa salassapitosäännösten mukaisesti. Suostumusten pyytäminen oppilaan asioiden käsittelyyn asiantuntijaryhmässä tehdään avoimesti huoltajien kanssa ja oppilaan oikeuksia kunnioittaen ja etua ajaen.

Yleistä oikeuksista tiedotetaan oppilaille ja huoltajille koulukohtaisin menetelmin, esimerkiksi lukukausi- ja vuositiedotteissa, vanhempainilloissa ja/tai sähköisten järjestelmien kautta.

5. *Oppilashuoltosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen*⁴⁶

Opetuksen järjestäjä seuraa koulun oppilashuoltosuunnitelman toteutumista⁴⁷.

Oppilashuoltosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen on osa opetuksen järjestäjän omavalvontaa koskevaa tehtävää. Opetuksen järjestäjä vastaa yhteistyössä opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen oppilashuoltopalveluista vastuussa olevien viranomaisten kanssa oppilashuollon kokonaisuuden omavalvonnan toteutumisesta⁴⁸.

Seutukunnallinen oppilashuollon ohjausryhmä arvioi, suunnittelee ja kehittää oppilashuoltoa.

⁴⁶ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 § 2 mom. 5-kohta

⁴⁷ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 § 4 mom.

⁴⁸ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 26 § 1 mom.